

HØRINGSUTTALELSE OM KONSESJONSBEHANDLING AV STELÅGA KRAFTVERK FRA BODØ OG OMEGNS TURISTFORENING OG DNT RANA OG OMEGN

Emne: Høringsuttalelse 202402412

Organisasjonsnummer:

- Bodø og Omegns Turistforening: 970918213
- DNT Rana og Omegn: 986480072

Melding om konsesjonsbehandling og konsekvensanalyse vedr. Stelåga kraftverk i Rødøy kommune.

Det vises til melding om konsesjonsbehandling og utredningsprogram for Stelåga kraftverk i Rødøy kommune, fremmet av Blåfall AS.

Oppsummering

Bodø og Omegns Turistforening og DNT Rana og Omegn går sterkt imot denne utbyggingen som en unødvendig og dyr utbygging, med betydelige konsekvenser for naturverdier, inngrepsfrie områder og muligheter for friluftsliv i fullstendig urørte områder.

Med en antatt utbyggingspris på 4,26 kr/kWh og nettilknytningsutfordringer som forutsetter utbygging av i alt 4 kraftverk i Melfjordbotn så er dette en uønsket kraftutbygging. I lys av erfaringene med kostnadsoverskridelsene i SMISTO kraftverk i tilsvarende vanskelige fjellområder sør i Melfjorden, vil vi her kunne risikere at de reelle utbyggingskostnadene kan komme opp i 6 – 8 kr /kWh. Når dette i tillegg skjer i en region med betydelig kraftoverskudd hvor bl.a. de store kraftverkene må slippe betydelige mengder vann på grunn av lav pris, er samfunnsnyttene av dette utbyggingsforslaget etter vår mening betydelig mindre enn kostnadene i form av tap av natur og skjemmende inngrep i umiddelbar nærhet av en av Norges største og mest verdifulle nasjonalparker.

Stans bit for bit nedbygging av verneverdige vassdrag

Turistforeningene er sterkt kritisk til den vurderingsmetodikk som NVE anvender i sin konsesjonsbehandling. Ved å vurdere hvert enkelt vassdrag hver for seg får vi en «bit for bit utbygging» som i sum er ødeleggende for større landskapsøkologiske miljøer. I den siste runden av «Samla Plan» ble de tre vassdragene på Melfjordens nordside vurdert individuelt. Her ble hverken Indre Stelåga, Ytre Stelåga eller Nattmoråga ble funnet verneverdige. Når Samla Plan nå fra 2016 er falt bort som vurderingsmetodikk, er det nødvendig å anvende en mer helhetlig vurderingsmetode.

Bodø og Omegns Turistforening og DNT Rana og Omegn har helt siden Folkeaksjonen »Spar Saltfjellet« fra 1973 og etableringen av Saltfjellet-Svartisen Nasjonalpark i 1989, arbeidet for å sikre de helhetlige verneverdiene i denne. Etter Beiraksjonen og Statsminister Stoltenbergs proklamasjon om at de store kraftutbyggings tid var forbi, så tok turistforeningene initiativ til å innlemme de «unntatte elvestrengene» i Bjøllåga, Tespåga, Blakkåga og Glomåga i nasjonalparken og således bli vernet etter Naturmangfoldsloven. Vi tok også initiativ til å utvide nasjonalparken til å omfatte de unike og spektakulære Melfjordloftan i Rødøy kommune. Vi var i hele perioden fra år 2000 til endelig vedtak i 2020 pådrivere for å bringe denne prosessen framover og gi den utvidede nasjonalparken en så god arrondering som mulig. Men da

statsforvalteren oppnevnte «Arbeidsutvalget» som skulle følge verneplanprosessen, så ble verken friluftsansisasjonene eller naturvernorganisasjonene invitert med. Det medførte at arbeidsutvalget kom til å bli dominert av kommunepolitikere, grunneiere og reindriftsinteresser. Dette hadde igjen som konsekvens at da Statsforvalteren hadde ferdigstilt sitt grundig funderte høringsutkast til utvidelse av nasjonalparken, så krevde dette arbeidsutvalget forhandlinger – som førte til et politisk kompromiss der Indre og Ytre Stelåga ble skjært ut av nasjonalparkutvidelsen og åpnet for vannkraftutbygging. Med deltakelse fra naturvern- og friluftsansisasjonene i Arbeidsutvalget ville antakelig ikke dette ha skjedd og Statsforvalterens faglig godt baserte høringsforslag ville ha gått videre til Miljødirektoratet for kvalitetskontroll. Det er et viktig poeng i den aktuelle konsesjonssak at Miljødirektoratet på faglig grunnlag desavuerte det «kompromiss» som kom fra Nordland. Miljødirektoratet støttet det opprinnelige høringsutkastet fra Statsforvalteren og gikk i sin tilråding til Klima og Miljødepartementet inn for fullt vern av Melfjordloftan : en utvidelse av Saltfjellet-Svartisen Nasjonalpark helt til den store 420 kV kraftlinja mellom Rana og Glomfjord, og opprettelsen av et stort «Melfjorden Landskapsvernområde» for resten av Melfjordloftan. Turistforeningene gjorde her noe såvidt uvanlig som å støtte Miljødirektoratets tilråding i et eget brev til departementet. I sitt foredrag til kgl res. om utvidelse av nasjonalparken, erkjenner departementet riktignok at det er en svakhet i saksbehandlingen at naturvern- og friluftsansisasjonene ikke fikk delta fullt ut i verneplanprosessen, men gikk likevel inn for at Indre og Ytre Stelåga ble skjært ut av nasjonalparken og åpnet for kraftutbygging. Nattmoråga, med sin spektakulære foss ble vernet i et redusert «Nattmoråga LVO». Selv om denne regjeringsbeslutningen ble markedsført som et «nytt politisk kompromiss», så er realiteten at en konsesjon til kraftutbygging i Indre og Ytre Stelåga vil medføre en irreversibel og uheldig fragmentering av de verdifulle landskapsøkologiske naturverdier på Melfjordloftan. Turistforeningene vil sterkt motsette seg en slik fragmentering og baserer seg her i det vesentlige på Miljødirektoratets grundige faglige argumentasjon for et helhetlig vern av Melfjordloftan.

DNT er som landsomfattende organisasjon også kritisk til uthulingen av vassdragsvernet og den stadige bit-for-bit nedbygginga av viktige natur- og friluftslivsområde som kraftverkene bidrar til. Landsmøtet i DNT vedtok derfor en resolusjon i 2025 og vil oppfordre Stortinget til å respektere og styrke vassdragsvernet, og stanse bit-for-bit nedbygginga av norske vassdrag.

Miljødirektoratets argumenter for vern av Indre og Ytre Stelåga

Om samfunnsnyttan av vern av Melfjordloftan sier Miljødirektoratet:

«Fragmentering av naturområder er i dag en av de viktigste grunnene til at mange arter og naturtyper står i fare for å forsvinne både internasjonalt og i Norge, og vern er et viktig virkemiddel for å hindre at natur fragmenteres. Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark med omkringliggende områder utgjør et av Norges største sammenhengende vernede områder og omfatter varierte økosystemer og verneverdier fra fjord til fjell og fra kyst til innland. Totalt sett oppnås en bedre arrondering for områder i Rana, Saltdal og Rødøy kommuner, der også helheten i vassdragene ivaretas bedre enn med eksisterende vern, for eksempel i Melfjorden, Glomdalen, Tespa og Bjøllåga. Melfjorden landskapsvernområde sikrer en frodig og variert fjordside med edelløvskog mot tekniske inngrep. Langs Melfjordens nordside vil foreslått vern sikre vassdragene mot utbygging, og dermed vern mot ødeleggelse av viktige landskaps- natur og friluftsansiserer. Ved å verne området fra Melfjorden og opp til breene ved Svartisen så ivaretar man et område

med unike nasjonale verneverdier for fremtiden. Det foreslåtte nye vernet vil gjøre vernet mer helhetlig og sikrer at viktige naturverdier ikke ødelegges. Ivaretagelse av naturmangfoldet og bærekraftig forvaltning er av stor betydning for friluftsliv som er viktig i et folkehelseperspektiv, rekreasjon og utvikling av bærekraftig, naturbasert reiseliv. Nasjonalparker og andre verneområder vil kunne bidra til økt verdiskaping lokalt og regionalt knyttet til naturbasert turisme i form av kjøp av varer og tjenester, overnatting, guiding m.m. Den nye merkevarestrategien for Norges nasjonalparker vil også bidra til dette. Naturmangfold har også en egenverdi som Norge både er nasjonalt og internasjonalt forpliktet til å ta vare på. Gjennomføring av verneforslaget vil derfor ha positiv samfunnsmessig betydning, og bidra til å oppfylle Stortingets vedtak i stortingsmeldingen Natur for livet (Meld. St. 14 (2015-2016))»

Om verneverdiene på Melfjordloftan sier Miljødirektoratet på faglig grunnlag:

«Melfjordens nordside omfatter et unikt landskap fra fjord og kyst til høyfjell og bre. Verneverdiene knyttes særlig til landskap og geologi, men også til biologisk mangfold. Med tanke på signalene i Meld. St. nr. 62 (1991-1992) om sikring av variasjonsbredden i norsk natur, vil vern av Melfjordens nordside særlig bidra til å styrke vernet i Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark med tanke på større sammenhengende naturområder, landskapsmessige verdier og verdifull vassdragsnatur. I henhold til målene for områdevern i naturmangfoldloven § 33 vil vern av Melfjordens nordside bidra til bedre måloppnåelse på alle delområder, men særlig med tanke på a) variasjonsbredden av naturtyper og landskap, c) større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv, d) områder med særskilte naturhistoriske verdier og g) økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt. Med bakgrunn i at området er delt av 420kv linja, er det ikke mulig å inkludere hele dette området i en nasjonalpark jf. naturmangfoldloven § 35 første ledd. Miljødirektoratet mener at verneverdiene i dette området er av en slik art at de bør inngå i henholdsvis Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark og Melfjorden landskapsvernområde. Direktoratet understreker at dette også er basert på føringer i henhold til Stortingsmelding 27 (2000-2001) og komiteens innstilling nr. 263 (2000-2001), samt Meld. St. nr.14 (2015-2016))»

Om vern av Melfjordens nordside som et avbøtende tiltak i forhold til de store kraftutbygginger på Melfjorden sørside (Smibelg/Storåvatn) sier Miljødirektoratet:

«Det er gjort store kraftutbygginger på Melfjordens sørside, og i sin innstilling til konsesjon den 5. juli 2007 for dette området skrev NVE følgende: "Med dei avbøtende tiltaka som er foreslått, og med gode tekniske og landskapsmessige utformingar, meiner NVE at området framleis vi halde på mange av kvalitetane. NVE viser og til at naturtypen og landskapskvaliteten i utbyggingsområdet kan opplevast i til dømes det nærliggande Melfjordområdet som er utan kraftutbygging." Rødøy kommune støttet NVEs innstilling. Miljødirektoratet mener at NVE dermed etablerer Melfjordområdet nordside som en del av de avbøtende tiltakene som skulle iverksettes i forbindelse med den store utbyggingen på sørsiden.

Miljødirektoratets faglige tilråding til departementet:

«Miljødirektoratet anbefaler at grensene for utvidelsen følger Fylkesmannens høringsforslag. Det vil si at konsesjonsbehandling ikke kan iverksettes og at Ytre Stelåvatnet, Stelåvatnet og Storvikåvatnet faller innenfor nasjonalparkens grenser. Området som er foreslått som en del av nasjonalparken har viktige natur- og

friluftsverdier, og er viktige med tanke på å gi verneområdet et mer helhetlig økosystem med gradient fra fjord til fjell.»

Bodø og Omegns Turistforening og DNT Rana har sluttet seg til Miljødirektoratets faglige argumentasjon for et helhetlig vern av Melfjordloftan. Vi vil anta at argumentasjonen fremdeles står seg og vil henstille til Miljødirektoratet å gi innsigelse mot videre konsesjonsbehandling av Stelåvassdragene. Kopi av denne høringsuttalelsen går derfor også til Miljødirektoratet.

Turistforeningenes holdning til friluftsliv på Melfjordloftan

Verneverdiene langs Melfjordens nordside er som nevnt store og varierte, fra isbre til fjord i et særegent og spektakulært landskap. Det er store kontraster mellom golde tinder og rike og varmekjære løvskoglier. Det er spektakulær og viktig vassdragsnatur som ikke er berørt av noen form for utbygging eller regulering. Området framstår som et tilnærmet utilgjengelig villmarksområde. DNT Rana og Omegn har gjennomført flere organiserte turer med turleder - fra Nordfjordnes langsetter loftan til Glomåga i Rana. Dette er krevende, men spektakulær turvirksomhet hvor det er betydelig interesse blant fotturister. I tråd med nylig vedtatt Besøkstrategi for Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark skal hovedtyngden av fotturismen kanaliseres til de østlige områder i nasjonalparken, mens det ikke skal merkes løyper eller etableres overnattingshytter i disse vestlige delene av nasjonalparken. Turistforeningene er her enige med Nasjonalparkstyret i at disse områdene skal bevares som «kvalifisert villmark». Det er heller ikke ønskelig med en ukontrollert tilstrømming av turister til disse områdene som kan forringe naturverdiene her, jfr. erfaringene med ukontrollert tilstrømming til «Marmorslottet». Fotturismen her vil derfor i stor grad skje som organiserte turer med turledere med utgangspunkt i Melfjordbotn/Nordfjordnes.

Ytre Stelåga kan ikke bygges ut

I foredraget til kgl.res foreslår departementet «at det nye landskapsvernområdet avgrenses østover mot vestsiden av Ytre Stelåga, så langt fra elvebredden at vernet ikke hindrer framføring av vann ved en eventuell kraftutbygging. Verneområdet dekker i hovedsak dermed Nattmoråga og Nattmorågadalene og bare deler av Melfjorden. Departementet tilrår på denne bakgrunn at verneområdet får navnet Nattmoråga landskapsvernområde». Det har ikke lyktes turistforeningene å finne en beskrivelse av denne grensedragningen, men ifølge kart i lovdata så ligger denne grensen tett på elva Ytre Stelåga, kanskje bare 4-8 meter unna. Den vestre siden av den spektakulære elvedalen til Ytre Stelåga er derved vernet, slik at virkning av reguleringer på tilliggende fosseberg, fosseng og sjeldne lav og mosearter vil være brudd på vernebestemmelsene. En «politisk forutsetning» som regjeringen gjorde er ikke tilstrekkelig for å gjøre en slik utbygging lovlig. Turistforeningene i Salten og Rana vil derfor også på juridisk grunnlag motsette seg utbygging av Stelåvassdragene.

Med vennlig hilsen

Bodø og Omegn Turistforening

DNT Rana og Omegn

Kopi:

Forum for natur og friluftsliv Nordland

Statsforvalteren i Nordland

Miljødirektoratet

DNT sentralt